

Finansdepartementet

20200924

Karin Pilsäter
070-382 65 55
karin.pilsater@tco.se

Starkare kommuner – med kapacitet att klara välfärdsuppdraget

SOU 2020:8

TCO har beretts möjlighet att avge yttrande över SOU 2020:8 Starkare kommuner – med kapacitet att klara välfärdsuppdraget, och inkommer härmed med följande yttrande.

Utredningens uppdrag har varit att lägga förslag som stärker kommunernas kapacitet såväl vad avser drift, dvs tillräcklig kompetens och resurser för att leverera välfärdstjänster men också utvecklingskapacitet, tillräcklig kapacitet för att utveckla verksamheterna och kommunen som helhet.

Förslagen handlar om strukturella åtgärder för utökad samverkan mellan kommuner, frivillig kommunsammanläggning, ekonomiska förutsättningar, digitalisering och kompetensförsörjning.

TCO välkomnar utredningens arbete och dess förslag. Vi vill samtidigt påtala vikten av att dessa bereds i anslutning till de övriga utredningar på närliggande områden, såsom Tillitsdelegationen, Gemensamt ansvar (SOU 2020:33), God och nära vård (SOU 2020:19), Hållbar socialtjänst (SOU 2020:47), Översyn av LSS (SOU 2018:88) med flera. Likaså bör arbetet inom Välfärdskommissionen beaktas, inte minst vad gäller digitalisering, styrning och samverkan.

20.1 Strukturella åtgärder.

20.1.1 Utredningen föreslår att såväl strategiska samarbeten som frivilliga sammanläggningar främjas. TCO ser detta som otillräckligt.

Vi ifrågasätter om ett statligt övertagande av kommunens skuld är ett lämpligt incitament för att uppnå frivilliga sammanläggningar, liksom om de föreslagna åtgärderna är tillräckliga incitament för att åstadkomma kommunsammanläggningar.

Regeringen bör istället överväga en mer strukturerad kommunreform liksom överväganden om ökad statlig styrning och finansiering av verksamheter eller statligt huvudmannaskap.

20.2 Statens åtaganden och närvaro i hela landet

TCO delar utredningens bedömning att den statliga närvaron är viktig och att detta kan lösas genom servicekontor för de myndigheter som behöver direkta kontakter med medborgarna i vardagen.

20.3 Kommunernas ekonomi

20.3.1 En statsbidragsprincip

TCO tillstyrker införandet av en princip för statsbidragens utformning.

Det bör särskilt betonas vikten av att andra styrningsmetoder än specialdestinerade bidrag används för närmare styrning av verksamheter.

TCO tillstyrker att det i andra hand används en modell att klustra bidrag inom en och samma verksamhetssektor. Detta medför mindre detaljstyrning och bättre möjlighet att anpassa resursanvändningen efter de lokala behoven och förutsättningar, samtidigt som den administrativa bördan minskar.

TCO tillstyrker likaså att riktade statsbidrag utanför kluster är tidsbegränsade, och vill tillägga att dessa i huvudsak bör användas för försöksverksamheter samt inte vara villkorade med motsvarande lokal finansiering. I detta ligger också en tillstyrkan av att stöden måste vara av den storleken att det är meningsfullt att söka och administrera.

20.3.2 Kommunalekonomisk utjämning

En bred översyn av det kommunalekonomiska utjämningsystemet bör genomföras. TCO anser att det är uppenbart att de stora skillnaderna i såväl utdebitering av kommunal inkomstskatt som resurstilldelning till olika verksamhetsområden inte enbart beror på skillnader i prioriteringar och effektivitet. Det är uppenbart att utjämningsystemet inte förmår fånga in de skillnader i förutsättningar vad gäller demografi och geografi som finns.

TCO anser också att de ökande behov av finansiering som finns och kommer att uppstå inte bör täckas genom höjningar av den kommunala utdebiteringen, dels för att inkomstskattehöjningar inte är en lämplig väg, dels för att skillnaderna mellan kommunerna snarast kommer att öka. De bör istället täckas genom att staten tar en större del av finansieringen. Det är därför bra att översynen även ska täcka ett större statligt inslag i utjämningen. Översynen bör dock också beakta att staten kan behöva ta ett mer direkt finansieringsansvar för vissa verksamheter.

20.4 Kommunernas kompetensförsörjning

20.4.1 Underlätta personalrekrytering

TCO tillstyrker att generella åtgärder på nationell nivå genomförs. Då det i hög grad är en nationell brist på yrkesgrupper som exempelvis lärare, sjuksköterskor, särskilt specialistutbildade, och socialsekreterare behövs ett nationellt ansvar. TCO vill här också påtala vikten av att högskolan ges ett omställningsuppdrag, så att vidareutbildning såväl som utbildning under hela yrkeslivet underlättas, inte minst för att underlätta personalförsörjning i bristyrken.

Vi vill också betona vikten av goda anställnings- och arbetsvillkor såväl som löner för att göra bristyrken inom välfärdssektorn mer attraktiva att söka sig till och att stanna inom.

TCO vill i detta sammanhang påminna om den svenska arbetsmarknadsmodellen där parterna på arbetsmarknaden självständigt ansvarar för lönebildningen.

20.4.2 Nedskrivning av studieskulder

TCO avstyrker förslaget om nedskrivning av studieskulder för dem som arbetar och bor i kommuner med särskilt stora problem med kompetensförsörjning. Det är en krånglig omväg till att ge attraktiva anställningsvillkor exempelvis i form av lön, liksom det kan uppfattas som orättvist och svårt att definiera vad som är "särskilt stora utmaningar gällande kompetensförsörjning". Istället bör de ekonomiska förutsättningarna för kommunerna innefatta att kunna ha tillräckligt attraktiva anställningsvillkor för att lösa kompetensförsörjning. Detta bör ske inom ramen för partsöverenskommelser.

Övriga frågor och verksamhetsspecifika synpunkter

På övriga områden hänvisas till remissvar inlämnade av Lärarförbundet, Vision och Vårdförbundet.

Therese Svanström
Ordförande

Karin Pilsäter
Utredare